

25.4.2014

Pormestarin suoran vaalin ja alueellisen toimielimen vaalin valmistelun organisointi**Asettaminen**

Valtiovarainministeriö on päättänyt asettaa työryhmän valmistelemaan pormestarin suoran vaalin ja alueellisen toimielimen vaalin mahdollistamista sekä muuttaa kuntalain kokonaisuudistuksen parlamentaarisen seurantaryhmän toimikautta, kokoonpanoa ja tehtäviä siten, että seurantaryhmä toimii valmistelun tukena.

Toimikausi

25.4.2014 – 31.3.2015

Tausta

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Hallitusohjelman mukaan kuntarakenneuudistus muodostaa perustan kuntalain kokonaisuudistukselle. Valtiovarainministeriö asetti kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelemiseksi 3.7.2012 parlamentaarisen seurantaryhmän, työvaliokunnan sekä neljä valmistelujaostoa (talousjaosto, kunnat ja markkinat-jaosto, toimielimet ja johtaminen-jaosto sekä demokratiajaosto). Kuntalain kokonaisuudistusta on johtanut hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä (HALKE) täydennettynä sosiaali- ja terveysministerillä sekä peruspalveluministerillä.

Valtiovarainministeriön Kuntajohtamisen kehittämishankkeessa (1.9.2008 – 31.3.2009) selvitettiin muun muassa suoran pormestarivaalin etuja ja haittoja sekä vaikutuksia kunnallisten toimielinten asemaan ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksiin. Selvitys ei tuolloin johtanut lainsäädäntötoimiin. Asiaa on tarkasteltu kuluvalle hallituskaudella kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Suoran pormestarivaalin mahdollistaminen merkitsisi lähtökohtaisesti kunnan johtamisen mallia, jossa voimassa olevan kuntalain mukainen pormestari valittaisiin suoralla vaalilla. Tämä merkitsisi käytännössä sitä, että kunnanhallituksen puheenjohtajan ja kunnanjohtajan tehtävät yhdistetään ja näitä tehtäviä hoitava henkilö valittaisiin suoralla vaalilla. Kuntalakiuudistuksen yhteydessä kunnille tehdyn kyselyn mukaan suoran vaalin mahdollistamista kannattaa liki puolet kunnista.

Kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä on myös selvitetty tarvetta alueellisia toimielimiä koskevan sääntelyn kehittämiseen. Myös uudessa kuntalaissa alueellisten toimielinten asettaminen, kokoonpano ja tehtävät jäisivät kunnan harkintaan. Laissa

tuotaisiin kuitenkin nykyistä selkeämmin esille mahdollisuus toimielimen asettamiseen. Lakiin on tarkoitus ottaa myös säännös vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta tällaiselle toimielimelle. Valmistelun aikana on noussut esiin tarve valita alueellisia toimielimiä vaalein. Kuntalain valmistelun yhteydessä toteutetun kyselyn mukaan tilanteessa, jossa kuntarakenne merkittävästi muuttuu, mahdollisuutta valita alueellinen toimielin vaalein kannattaa 56 prosenttia kunnista.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä linjasi 16.1.2014 käynnistettäväksi valmistelun, joka mahdollistaa sekä suoran pormestarivaalin järjestämisen että alueellisen toimielimen valinnan vaalein. Koska sekä pormestarin suoran vaalin että alueellisen toimielimen valinta vaalein edellyttäisi kuntalain ohella myös vaalilain muuttamista ja koska molemmat asiat edellyttäisivät laajaa valmistelutyötä, ministerityöryhmä linjasi valmistelun käynnistettäväksi ja organisoitavaksi kuntalain valmistelusta erillisenä.

Tavoite

Tavoitteena on valmistella lainsäädäntömuutokset, jotka mahdollistavat sekä pormestarin valinnan suoralla vaalilla että alueellisen toimielimen valinnan vaalein. Valmistelu tulee toteuttaa siten, että ehdotetut lainsäädäntömuutokset voivat tulla voimaan vuonna 2016.

Tehtävä

Tehtävänä on valmistella ehdotukset niistä säädösmuutoksista, joita pormestarin suora vaali ja alueellisen toimielimen valinta vaalein edellyttäisivät kuntalakiin ja vaalilakiin. Ehdotukset tulee valmistella hallituksen esityksen muotoon.

Valmistelutyössä on suoran pormestarivaalin osalta arvioitava mm. seuraavat seikat:

- pormestarin asema, tehtävät ja toimivalta
- vaikutukset kunnan toimielinten asemaan
- pormestarin vaalin järjestäminen
- järjestelmän käyttöönotto.

Valmistelutyössä on alueellisen toimielimen vaalin osalta arvioitava mm. seuraavat seikat:

- vaaleilla valitun toimielimen asema, tehtävät ja toimivalta
- vaaleilla valitun toimielimen suhde muihin toimielimiin
- alueellisen toimielimen vaalien järjestäminen
- järjestelmän käyttöönotto.

Valmistelutyössä on kiinnitettävä erityisesti huomiota kunnalliselle itsehallinnolle ja demokratialle perustuslaissa asetettujen vaatimusten toteutumiseen sekä perusoikeuksien turvaamiseen liittyviin kuntien velvoitteisiin. Lisäksi erityisesti alueellisen toimielimen vaalin osalta on kiinnitettävä huomiota ja arvioitava asukkaiden yhdenvertaisuuden toteutumista eri kunnanosissa ja kunnissa.

Valmistelutyössä tulee ottaa huomioon ne muutokset, joita uuteen kuntalakiin on tulossa sekä sovittaa valmistelu yhteen eri sektoreilla käynnissä olevien lainsäädäntöhankkeiden kanssa.

Organisointi

Valmistelua johtaa hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä (HALKE) täydennettynä sosiaali- ja terveysministerillä.

Parlamentaarisen seurantaryhmän toimikauden, kokoonpanon ja tehtävien muuttaminen

Valmistelun tukena toimii valtiovarainministeriön 3.7.2012 asettama kuntalain kokonaisuudistuksen parlamentaarinen seurantaryhmä, jonka toimikautta jatketaan ja tehtäviä sekä kokoonpanoa muutetaan. Seurantaryhmän tehtävänä on ajalla 25.4.2014 - 31.3.2015 seurata pormestarin suoraa vaalia sekä alueellisen toimielimen vaalia koskevaa valmistelutyötä, esittää näkökulmia valmistelutyön tueksi sekä edistää valmistelussa tarvittavaa vuorovaikutusta.

Seurantaryhmän kokoonpano muutetaan seuraavaksi:

Seurantaryhmän puheenjohtajana toimii liikenne- ja kuntaministeri Henna Virkkunen ja varapuheenjohtajana osastopäällikkö, ylijohtaja Päivi Laajala valtiovarainministeriöstä.

Jäsenet (suluissa varajäsenet):

Tapani Mäkinen, kansanedustaja, Kokoomuksen eduskuntaryhmä
 (Outi Mäkelä, kansanedustaja, Kokoomuksen eduskuntaryhmä)
 Rakel Hiltunen, kansanedustaja, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä
 (Johannes Koskinen, kansanedustaja, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä)
 Vesa-Matti Saarakkala, kansanedustaja, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä
 (Pirkko Mattila, kansanedustaja, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä)
 Elsi Katainen, kansanedustaja, Keskustan eduskuntaryhmä
 (Tapani Tölli, kansanedustaja, Keskustan eduskuntaryhmä)
 Risto Kalliorinne, kansanedustaja, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä
 (Aino-Kaisa Pekonen, kansanedustaja, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä)
 Tuija Brax, kansanedustaja, Vihreä eduskuntaryhmä
 (Osmo Soininvaara, kansanedustaja, Vihreä eduskuntaryhmä)
 Thomas Blomqvist, kansanedustaja, Ruotsalainen eduskuntaryhmä
 (Ulla-Maj Wideroos, kansanedustaja, Ruotsalainen eduskuntaryhmä)
 Leena Rauhala, kansanedustaja, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä
 (Sauli Ahvenjärvi, kansanedustaja, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä)
 Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma, toimitusjohtaja, Suomen Kuntaliitto
 Reija Linnamaa, strategiajohtaja, Tampereen kaupunki
 Sakari Trög, kaupunginhallituksen puheenjohtaja, Rovaniemen kaupunki

Pysyvät asiantuntijat:

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö
 Arto Jääskeläinen, vaalijohtaja, oikeusministeriö
 Tuula Haatainen, varatoimitusjohtaja, Suomen Kuntaliitto

Sihteerit: Eeva Mäenpää, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö
 Anu Hernesmaa, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Valmistelutyöryhmän jäsenillä on läsnäolo-oikeus parlamentaarisen seurantaryhmän kokouksissa.

Valmistelutyöryhmän asettaminen

Valmistelutyöryhmä vastaa tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmistelusta.

Valmistelutyöryhmän puheenjohtajana toimii lainsäädäntöneuvos Eeva Mäenpää valtiovarainministeriöstä ja varapuheenjohtajana vaalijohtaja Arto Jääskeläinen oikeusministeriöstä.

Jäsenet:

Inga Nyholm, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Niklas Wilhelmsson, erikoissuunnittelija, oikeusministeriö
Heikki Harjula, johtava lakimies, Suomen Kuntaliitto
Päivi Kurikka, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto

Sihteerit:

Minna-Marja Jokinen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö
Suvi Savolainen, ylitarkastaja, valtiovarainministeriö
Heini Huotarinen, ylitarkastaja, oikeusministeriö.

Valmistelutyöryhmä voi nimetä pysyviä asiantuntijoita.

Valmistelun pohjaksi ovat käytettävissä kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelumateriaali, kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä kunnilta ja muilta tahoilta saadut lausunnot sekä vuonna 2014 annettava hallituksen esitys uudeksi kuntalaiksi. Valmistelun pohjaksi on käytettävissä myös muun muassa valtiovarainministeriön 3.9.2010 asettaman kuntalain kokonaisuudistusta kartoittaneen työryhmän tammikuussa 2011 valmistunut muistio (Selvitys kuntalain uudistustarpeista, VM:n julkaisuja 10/2011) sekä elokuussa 2012 valmistunut, valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön tilaama lähidemokratian kehittämistä koskeva selvitys, jossa kartoitetaan alueellisia toimielinmalleja samoin kuin Kuntajohtamisen kehittämishankkeen raportti (Kunnan johtaminen – demokratia, työnjako ja vastuu, VM:n julkaisuja 20/2009).

Kustannukset ja rahoitus

Valmistelutyöryhmä voi päättää tarvittavien selvitysten ja tutkimusten tekemisestä ja asiantuntijoiden käyttämisestä valmistelutyön apuna.

Valmistelutyöryhmän ja parlamentaarisen seurantaryhmän kustannukset maksetaan valtiovarainministeriön toimintamenoista momentilta 280101.

Valtiovarainministeri

Jutta Urpilainen

Neuvotteleva virkamies

Anne-Marie Välikangas

Jakelu

Päätöksessä mainitut

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö/Raassina, Santamäki-Vuori, Hetemäki, Tarkka, Korpinen
Oikeusministeriö
Suomen Kuntaliitto
Rovaniemen kaupunki
Tampereen kaupunki

